gemeente opmeer

Stedelijk Waterplan

2024-2027

Registratienummer	23.0013129

Stedelijk waterplan

2024-2027

Definitief

Versie	Status		Afdeling	Auteur	Paraaf
5	Definitief		Realisatie & Beheer	M.C. Blom	

Vastgesteld door	Datum		Gecontroleerd
B&W			
Gemeenteraad			

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding 5
1.1 aanleiding 5
1.2 procedure 6
1.3 Visie 6
1.4 Doelstelling 6
1.5 Evaluatie Stedelijk Waterplan 2018-2022 7
1.6 Afbakening/leeswijzer 7
1.7 termen en definities 8
Hoofdstuk 2 Wet- en regelgeving 9
2.1 Introductie 9
2.2 Europese Kaderrichtlijn Water 9
2.3 Waterwet 9
2.4 4e Nota Waterhuishouding 9
2.5 Nationaal Water Programma 2022-2027 9
2.6 Provinciale Watervisie 2021 "buiten de oevers" 10
2.7 Waterplan 2022-2027 Hoogheemraadschap 10
2.8 Keur Hoogheemraadschap 10
2.9 Ruimtelijke plannen 10
2.10 Stedelijke Wateropgave en Waterbank 11
2.11 Vitaal Opmeer, coalitieprogramma 2022-2026 11
2.12 Basis Rioleringsplan 12
2.13 Programma Stedelijk Water en Riolering 2022-2027 12
2.14 Toekomstvisie voor de oevers 12
2.15 Taakverdeling onderhoud 13
Hoofdstuk 3 Waterkwantiteit 14
3.1 Introductie 14
3.2 Oppervlaktewater 14
3.3 Waterkeringen 14
3.4 Hemelwater 14
3.5 Watertekort 15
3.6 Waterberging 16
3.7 Afkoppelen 16
3.8 Grondwater 16
Hoofdstuk 4 Waterkwaliteit 18
Hoofdstuk 5 Samenwerking WF7 in de (afval)waterketen 19
Hoofdstuk 6 Ruimtelijke adaptatie en klimaatbestendigheid 21
Hoofdstuk 7 Waterrecreatie en waterbeleving 23

7.1 Introductie 23
7.2 zicht op open water 23
7.3 Aanlegsteigers en haven Spanbroek 23
7.4 vaarroutes 23
7.5 kanoroutes 23
Hoofdstuk 8 Onderhoud oeverbescherming 25
Hoofdstuk 9 Onderhoud walkanten 27
9.1 Onderhoud van de walkanten 27
9.2 Omvorming naar natuurvriendelijke oever 27
Hoofdstuk 10 Baggerplan 28
Hoofdstuk 11 Overig onderhoud 30
11.1 Fonteinpompen 30
11.2 Belastingen 30
11.3 Schouw 30
11.4 Drijfvuil 30
11.5 Duikers 30
Hoofdstuk 12 Overdracht stedelijk water 32
Hoofdstuk 13 Financiën 34
Bijlage 1 Ecologische principeprofielen 36

Hoofdstuk 1 Inleiding

Westfriesland is ontstaan in de delta van de Rijn. Het land was ruig, bossen afgewisseld met veenmoerassen, doorsneden door watergangen. Met de groei van de bevolking is de vraag naar bruikbaar land gegroeid en is de strijd met het water aangegaan. De ruimte van het water werd beperkt. Sloten zijn gedempt, vergraven, versmald en ingedamd. Sloten hadden vooral als doel het afvoeren van regenwater. Om te zorgen dat het water op zijn plaats blijft is oeverbescherming of beschoeiing geplaatst.
Water heeft echter meer functies, daarom krijgt het water meer ruimte en krijgt de natuur meer kans.
Opmeer is een gemeente in de regio West-Friesland in de Nederlandse provincie Noord-Holland en bestaat uit de dorpen en buurtschappen Opmeer, Spanbroek, Hoogwoud, Aartswoud, De Weere, De Gouwe, Wadway en Zandwerven. De gemeente Opmeer wordt in het westen begrensd door de gemeente Dijk en Waard, in het noorden en westen door de gemeente Hollands Kroon, in het oosten door de gemeente Medemblik en in het zuiden door de gemeente Koggenland. De gemeente Opmeer telt 12.158 inwoners (31 januari 2023) en heeft een oppervlakte van 41,68 km2, waarvan 0,31 km² water. De primaire functie van het grootste deel van de wateren is (regen)waterafvoer, wateraanvoer voor besproeien van gewassen en waterberging. Voor recreatieve doeleinden worden de wateren als vaar- en viswater gebruikt.

1.1 aanleiding

De gemeente Opmeer heeft met betrekking tot water een aantal taken. De watertaken zijn onder te verdelen in de zorg voor hemelwater, oppervlaktewater, grondwater en afvalwater. De taken variëren van, inzameling en afvoer, beperken van eventuele overlast, het beheer en onderhoud van het oppervlaktewater tot het verbeteren van de gebruiksmogelijkheden voor recreatie, maar ook inspelen op de klimaatverandering. De gemeente deelt een deel van de taken met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK).
Per 1 januari 2023 is het beheer van ongeveer 12.000 m2 stedelijk water overgedragen aan HHNK. De overdracht betreft het natte beheer, de gemeente blijft wel verantwoordelijk voor de oeverbescherming en oever.
Per 1 januari 2023 heeft de gemeente het beheer van de wegen in het buitengebied overgenomen van HHNK, inclusief een deel van de aanwezige bermsloten. Dit betekent dat er bij de ongeveer 25 km oever die de gemeente in beheer heeft ongeveer 50 km bijkomt.
De Watertaken vragen allemaal om inzet van middelen en personeel. De gemeente heeft, om inzicht te krijgen in de verplichtingen, verschillende beheerplannen gemaakt, die om de 4 jaar herzien worden. In verband met de omgevingswet wordt er gewerkt aan bundeling van alle beheerplannen op gebied van water in één programma voor Stedelijk Water en Riolering. (PSWR)

Het nieuwe gemeentelijk rioleringsplan is vastgesteld als PSWR, maar het beheer van het stedelijk (oppervlakte)water en wat hier mee samenhangt ontbreekt hier nog in. Dat hiaat vult dit plan, dat heeft wel als consequentie dat dit Waterplan daardoor niet vergelijkbaar wordt met het Stedelijk Waterplan 2018-2021.

1.2 procedure

Voor veel beleidsterreinen zijn gemeenten en provincies verplicht om plannen te maken. Zo zijn daar het bestemmingsplan en het rioleringsplan. Binnenkort wordt de omgevingswet van kracht. De Omgevingswet gaat uit van integrale benadering van zaken. Het Programma Stedelijk Water en Riolering wordt de integrale benadering van al het gemeentelijk beleid op watergebied. Zoals hierboven aangegeven is het Stedelijk water, mede in verband met de overdracht van het beheer, hierin nog niet opgenomen. Dit Waterplan beschrijft het beleid voor het water en de directe omgeving en de beheertaken met betrekking tot water die na overdracht bij de gemeente zijn gebleven, of door de overdracht wegen bij de gemeente zijn gekomen.
Een en ander wordt afgestemd met de natte waterbeheerder, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.
Door het structureren van de aanpak voor het onderhoud zijn voor de komende jaren de kosten inzichtelijk gemaakt en is een tijdsschema opgezet. Het Waterplan kan zowel uitvoerings- als beleidsondersteunend gebruikt worden.

1.3 Visie

Gemeente en hoogheemraadschap streven naar

een aantrekkelijk, gezond en duurzaam watersysteem met een hoge recreatieve- en belevingswaarde.

De thema's die hierbij geformuleerd zijn: waterkwantiteit, waterkwaliteit, water in de bebouwde leefomgeving, grondwater, recreatie en beheer & onderhoud stedelijk water.
Door de overdracht van het stedelijk water is het duidelijker voor de burger wie waarvoor verantwoordelijk is. Het Hoogheemraadschap beheert het water, de gemeente de oevers. De gemeente bepaalt wel waar het water komt, water is daarmee sturend in ontwikkelingen.

1.4 Doelstelling

In het waterplan zullen bestaande plannen en actuele thema's voor de gemeente en het hoogheemraadschap worden geïntegreerd. Deze thema's worden vervolgens vertaald naar haalbare, betaalbare en concrete maatregelen. De gemeente Opmeer en het Hoogheemraadschap hebben ieder hun eigen verantwoordelijkheden en doelen. Echter op enkele punten komen de doelen van beide organisaties bij elkaar en is er sprake van een gezamenlijk streven.

Algemeen uitgangspunt is het bereiken van:

een robuust watersysteem met een groot zelfreinigend vermogen.

1.5 Evaluatie Stedelijk Waterplan 2018-2022

In dit plan werd regulier onderhoud en baggerwerk voorzien, dit is uitgevoerd. Ook voorzag het plan in onderhoud van de oeverbescherming, waarbij waar mogelijk de harde oeverbescherming wordt omgebouwd naar natuurlijk/natuurvriendelijke oever. Ook dit is uitgevoerd.
De meeste plaatsen waar de oever omgebouwd kon worden zijn aangepakt in de planperiode.

1.6 Afbakening/leeswijzer

Het doel van het Waterplan is inzicht te krijgen in de zaken die spelen rond het oppervlaktewater in de gemeente. De belangrijkste onderdelen zijn de ontwikkelingen op watergebied en het onderhoud van de waterpartijen in de gemeente. Het plan bestaat uit twee delen, in het eerste deel wordt ingegaan op het beleid voor het water en wat daar mee samenhangt. Het waterplan beschrijft een samenhangend strategisch beleid voor de inrichting en het beheer van het watersysteem in de gemeente Opmeer. Dit beleid biedt kaders voor de omgang met water binnen toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. In het tweede deel wordt het beheer van de oeverbescherming en het noodzakelijke onderhoud van waterkanten en slootbodems voor de komende jaren beschreven.

In het Waterplan worden de volgende zaken behandeld.

Hoofdstuk	Toelichting
Deel 1. Beleid	
2. Wet- en regelgeving	-een overzicht van alle relevante wetgeving en andere beleidsstukken
3. Waterkwantiteit	-watersysteem, inlaten, bemalingsrichting -Neerslagcijfers -Wateroverlast Spanbroek 2006, 2007, 2015 -afkoppelen van hemelwater -Watertekort
4. Waterkwaliteit	-sanering overstortlocaties, PSWR -doorspoeling Opmeer, visstand -IBA's, -flora/fauna (soorten in relatie waterkwaliteit)
5. Verbeteringen in de waterketen	-Samenwerking WF7 in de (afval)waterketen
6. Ruimtelijke adaptie en klimaatbestendigheid	-gezamenlijke waterambitie West-Friesland -inrichting openbare ruimte

	-veerkracht
7. Waterrecreatie en -beleving	-Haven Spanbroek -doorvaarbaarheid bruggen/duikers -zicht op open water (oeverbeheer)
Deel 2 beheer	
8. onderhoud oeverbescherming	De planning van het onderhoud van de oeverbescherming
9. onderhoud walkanten	Wat doen we waarom met de walkanten.
10. baggerplan	De planning van het baggerplan
11. overig onderhoud	Wat is er nog meer aan onderhoud.
12. Overdracht stedelijk water	Wat zijn de gevolgen van de overdracht
13. begroting onderhoud	Wat kost het onderhoud de komende jaren.

1.7 termen en definities

Beschoeiing: materiaal op de overgang van land en water met een grondkerende hoogte tot ca. 50 cm.

Damwand: materiaal op de overgang van land en water met een grote grondkerende functie.

GVC: Glasvezel Versterkt Cement

Insteek: de overgang van vlak land naar het talud.

Natuurlijke oever: oever zonder beschoeiing of damwand.

Natuurvriendelijke over: oever die zodanig is ingericht dat flora en fauna zich hier kunnen ontwikkelen.

Oever: Het totaal vanaf het water tot de insteek.

Walkanten: De grond tussen de beschoeiing of het water tot de insteek.

West-Friesland: het gebied in Noord-Holland omsloten door de Westfriese Omringdijk.

Westfriesland: het samenwerkingsverband tussen de gemeenten Drechterland, Enkhuizen, Hoorn, Koggenland, Medemblik, Opmeer en Stede Broec. (ook afgekort als WF7)

Hoofdstuk 2 Wet- en regelgeving

2.1 Introductie

Veel organisaties houden zich bezig met water. In dit hoofdstuk zijn een aantal teksten uit verschillende programma's opgenomen waarmee rekening wordt gehouden. Ook een aantal gemeentelijke beleidspunten worden vermeld.

2.2 Europese Kaderrichtlijn Water

Water is een belangrijk element in onze leefomgeving. Het is belangrijk om veilig te kunnen wonen en werken, met zo min mogelijk kans op wateroverlast. Water biedt volop mogelijkheden om te recreëren of te wonen aan het water, is de bron voor drinkwater voor mensen en vee en voeding voor gewassen. Gezond water biedt ook onderdak aan vele verschillende soorten planten en dieren, waarvan wij kunnen genieten als mooie natuur. Gezond water klinkt vanzelfsprekend, maar dat is het niet. We gebruiken steeds meer ruimte om te wonen, te recreëren en voor economisch gebruik als landbouw en industrie. Het gevolg is wateroverlast en een steeds moeilijker bestaan voor de planten en dieren om ons heen. De kwaliteit van onze omgeving neemt daarmee sterk af. De Kaderrichtlijn wordt uitgewerkt in het Nationaal Water Programma 2022-2027 en bijbehorende Stroomgebiedbeheerplannen.

2.3 Waterwet

Eind 2009 is de Waterwet in werking getreden. Deze wet vormt een geheel nieuw kader voor de regelgeving en de uitoefening van beheersbevoegdheden op waterstaatsgebied. In het kader van de nieuwe wet is het waterschap de beheerder van regionale watersystemen. Het waterschap is bevoegd tot het stellen van gebods-en verbodsbepalingen met betrekking tot die watersystemen, voor zover het waterschap met de zorg voor die watersystemen of onderdelen daarvan is belast. Ook de Waterwet gaat uit van nadere regels van waterschappen bij verordening (keur). De Waterwet is deels een kaderwet, die ook basis vormt voor andere uitvoeringsregelingen, zoals het Waterbesluit en de provinciale Waterverordening. Totdat de Omgevingswet in werking treedt, voorzien 1 januari 2024, blijft de Waterwet van kracht.

2.4 4e Nota Waterhuishouding

Deze nota uit 1998 is nog steeds actueel. De nota vraagt aandacht voor stedelijk water, veiligheid, verdroging, emissies en waterbodems.

2.5 Nationaal Water Programma 2022-2027

Het Nationaal Waterplan 2022-2027 bevat de hoofdlijnen van het nationale waterbeleid voor de komende jaren en de daarbij behorende aspecten van het nationale ruimtelijke beleid. Dit is uitgewerkt in drie hoofdambities:

- Een veilige en klimaatbestendige delta.
- Een concurrerende, duurzame en circulaire delta.

• Een schone en gezonde delta met hoogwaardige natuur.

2.6 Provinciale Watervisie 2021 "buiten de oevers"

De Watervisie 2021 beschrijft de kaders voor waterbeheer in Noord-Holland. Om Noord-Holland veilig, leefbaar en groen te houden en tegelijkertijd een goed investeringsklimaat te hebben, is het nodig om over grenzen heen te kijken. Oplossingen zullen meer buiten het eigenlijke waterdomein gezocht moeten worden, met water als vanzelfsprekend onderdeel van ruimtelijke gebieds-ontwikkelingen. De Watervisie zoekt de koppeling van wateropgaven met ruimte, economie en natuur. Zo ontstaan mogelijkheden voor natuur en recreatie, en versterken we onze status als watersportprovincie. Binnen deze kaders nemen hoogheemraadschappen, waterleidingbedrijven en gemeenten maatregelen om inwoners te beschermen tegen wateroverlast, de kwaliteit van het water te verbeteren en te zorgen voor voldoende water aan- en afvoer.
Het vorige Waterplan heeft het motto 'Beschermen, benutten, beleven en beheren'. De watervisie gaat uit van de thema's Veilig en Schoon & Voldoende.

2.7 Waterplan 2022-2027 Hoogheemraadschap

In het Waterplan presenteert HHNK de koers voor de periode 2022- 2027 en de opgaven waar ze, met anderen, aan werken. Met het waterbeheer zorgt HHNK voor voldoende, gezond en schoon water om van te leven, er te werken en te recreëren, voor mens, dier en natuur. De wereld om ons heen staat niet stil. Integendeel, we leven in een dynamische tijd met meerdere wereldwijde transities en crises. Klimatologisch, ecologisch, technologisch en maatschappelijk verandert er veel. Het maatschappelijk belang van water neemt steeds verder toe door klimaatverandering, drukte in de fysieke leefomgeving en toenemend watergebruik. Daardoor is er ook steeds meer aandacht en belang bij het waterbeheer. HHNK verwacht daarom de komende jaren het gesprek met de omgeving te intensiveren, zodat gezamenlijk het waterbeheer toekomstbestendig gehouden kan worden. Het Waterplan HHNK staat niet op zichzelf. Er zijn trends verkend en ingedeeld langs de onderwerpen Klimaat, Technologie en Maatschappij.

2.8 Keur Hoogheemraadschap

Het Hoogheemraadschap is verantwoordelijk voor de zorg van regionale watersystemen. Onderhoud van het watersysteem dient een gemeenschappelijk belang. De sloten zijn dan ook niet altijd in beheer en eigendom bij het Hoogheemraadschap. De Keur met bijbehorende legger wateren geeft aan wie welk onderhoud moet doen en wat wel en niet mag. Over het algemeen is de aanliggende eigenaar verantwoordelijk voor het dagelijks onderhoud van de sloot. Bij de Schouw wordt gecontroleerd of de sloot aan de eisen van de Keur voldoet.

2.9 Ruimtelijke plannen

Het aanwezige watersysteem in Nederland vormt een belangrijke randvoorwaarde voor de (on)mogelijkheden in een gebied en daarmee eisen aan de inrichting van de beperkte ruimte. Steeds meer wordt dan ook uitgegaan van de opvatting dat water mede sturend dient te zijn voor

ruimtelijke ontwikkelingen. Een goede afstemming tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening is daarom noodzakelijk.
Deze afstemming tussen het waterbeleid en ruimtelijke ordening wordt weergegeven in de waterparagraaf in het bestemmingsplan. De waterparagraaf is een verplicht onderdeel van een ruimtelijk plan of besluit overeenkomstig artikel 3.1.6 Bro. In de waterparagraaf wordt de uitwerking van de plannen op het watersysteem beschreven en wordt aangegeven welke eisen het watersysteem aan het besluit of plan oplegt. De waterparagraaf is de plek waar, naast een beschrijving van de waterhuishoudkundige consequenties van het plan of besluit, het wateradvies en de gemaakte afwegingen expliciet en toetsbaar een plaats krijgen.
Het Rijk stelt momenteel een nieuwe Nota Ruimte op waarbij water en bodem sturend zijn voor de bestemming. Het ontwikkelperspectief NHN regelt de inbreng vanuit de Provincie. Omdat beide plannen nog niet vastgesteld zijn worden ze niet apart genoemd

2.10 Stedelijke Wateropgave en Waterbank

De stedelijke wateropgave bestaat uit de aanpak van wateroverlast door overstromend oppervlaktewater, de aanpak van de wateroverlast in relatie tot de rioolcapaciteit en de aanpak van de grondwateroverlast. Hierbij wordt rekening gehouden met de gevolgen van de verwachte klimaatverandering. De gemeente en het HHNK bepalen gezamenlijk welke maatregelen hiervoor nodig zijn. Hiermee wordt invulling gegeven aan de afspraken in het Nationaal Bestuursakkoord Water met betrekking tot de stedelijke wateropgave.
Een aantal terreinen in het buitengebied van Opmeer is aangewezen voor de berging van water. Dit zijn onder andere de Braakpolder en de Kolk van Dussen. De polder Kolk van Dussen is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Een deel van het gebied is vernat, waardoor de natuur een impuls krijgt. In een ander deel van het gebied is grond afgegraven om in tijden van extreme regenval onder water te kunnen zetten.
De gemeente Opmeer maakt gebruik van het instrument ‘Waterbank’, als hulpmiddel bij het realiseren van de waterbergingsopgave, als gevolg van stedelijke uitbreidingen. De waterberging moet een oppervlakte hebben van minimaal 10% van het toegenomen verhard oppervlak (indien meer dan 800 m²). De waterberging wordt gerealiseerd binnen het plangebied of anders binnen hetzelfde peilgebied waarbinnen de toename van de verharding plaatsvindt. Als dit niet mogelijk is, dan moet er benedenstrooms een locatie gevonden worden. Waterberging in of op gebouwen is niet toegestaan, omdat het te complex en moeilijk te handhaven is.
Jaarlijks wordt de balans van waterbank opgemaakt.

2.11 Vitaal Opmeer, coalitieprogramma 2022-2026

De gemeente streeft naar een aantrekkelijke woon- en leefomgeving die schoon, heel en veilig is, door adequaat onderhoud van de wegen, straten en pleinen, goede en veilige bereikbaarheid, een juist beheer van sloten en waterpartijen en realiseren en behouden van een kwalitatief goede groenvoorziening, met aandacht voor biodiversiteit in de walkanten.

2.12 Basis Rioleringsplan

In 2011 is er een Basis Rioleringsplan (BRP) opgesteld. Deze actualisatie bestaat uit een hydraulische toetsing en een milieutechnische toetsing, inclusief een herinventarisatie van het verhard oppervlak. Zo geeft het BRP meer inzicht in de gevolgen van het veranderende klimaat en de te verwachten wateroverlast.
Milieutechnisch was de riolering ook nog niet geheel in orde. De theoretische vuiluitworp is te hoog, met name van het oostelijk deel van de Spanbroekerweg. Inmiddels is de aanvoer op dit gemaal gewijzigd, waardoor de overstortfrequentie omlaag is. Bij de overstortlocatie zijn geen waterkwaliteitsproblemen bekend.

2.13 Programma Stedelijk Water en Riolering 2022-2027

Het Programma Stedelijk Water en Riolering 2022-2027 (PSWR) een beleidsplan dat op hoofdlijnen de invulling van de gemeentelijke taken voor afvalwater, hemelwater, oppervlaktewater en grondwater voor de vastgestelde planperiode en de langere termijn weergeeft. Het PSWR is in 2021 vastgesteld zonder oppervlaktewater, omdat de onderhandelingen over de overdracht van het beheer Stedelijk water nog liepen. Daarom wordt nu een “beperkt” Waterplan opgesteld dat bij de herziening van het PSWR in 2027 hierin opgenomen kan worden.

2.14 Toekomstvisie voor de oevers

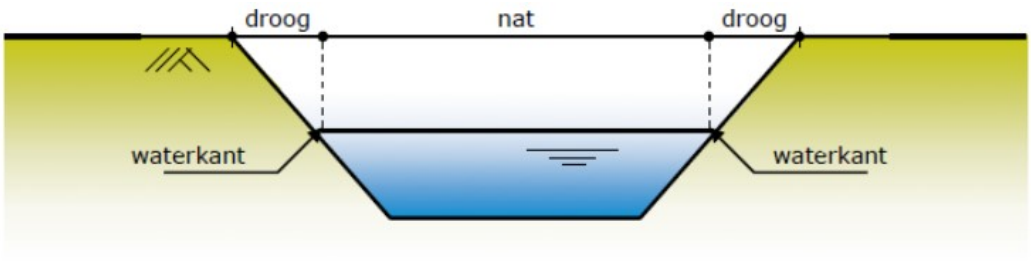
Het merendeel van de beschoeiingen is aangelegd in een tijd dat water werd beperkt in zijn ruimte en opgesloten in harde oeverbescherming. Goed onderhoud van de sloten was nodig om het water snel te kunnen afvoeren.
Met het veranderend klimaat is ook ons beeld over water veranderd. Water heeft een recreatieve functie, en ook de natuur om het water krijgt meer ruimte.
De beplanting met heesters op walkanten belemmert het zicht op het water en daarmee de beleving van het water. Dit wordt verbeterd door de vakken om te vormen naar gazon. Waar mogelijk wordt bestaande oeverbescherming vervangen door natuurvriendelijke inrichting.

In nieuwbouwplannen wordt meer ruimte gereserveerd voor water met natuurvriendelijke oevers. Als de gemeente een perceel grond verkoopt dat aan water grenst, wordt wel “harde” oeverbescherming geplaatst zodat duidelijk is waar de erfgrens ligt.
Bij de veldinventarisatie van de huidige oevers is direct bepaald of de locatie geschikt is voor ombouw van harde oeverbescherming naar natuurlijk talud. Natuurvriendelijke oevers vragen meer ruimte dan harde walkanten. Zie ook bijlage 1.

2.15 Taakverdeling onderhoud

De Keur kent vier soorten onderhoud, namelijk buitengewoon onderhoud, baggeren, gewoon onderhoud nat en gewoon onderhoud droog. Voor het gewone onderhoud droog is de aanliggende eigenaar altijd verantwoordelijk. Voor het overige onderhoud is het Hoogheemraadschap bij primair water verantwoordelijk. Bij het overige water is de aanliggende eigenaar verantwoordelijk.

HHNK heeft per 1 januari 2023 het onderhoud van het secundaire en tertiaire stedelijk water van kant tot kant overgenomen. Dat betekent dat HHNK het gewone onderhoud, "nat" zoals genoemd in onderstaand schema en het buitengewoon onderhoud overneemt. De gemeente voert het droge onderhoud uit en in het buitengebied bij de bermsloten de helft van het natte onderhoud. De andere helft wordt gedaan door de aanliggende eigenaar aan de overkant.

buitengewoon onderhoud		Instandhouding van wateren overeenkomstig het in de legger bepaalde omtrent richting, vorm, afmeting en constructie.
Gewoon onderhoud	onderhoud nat	Het schonen en maaien van het natte profiel van het oppervlaktewaterlichaam tot de waterkant, door het verwijderen van begroeiingen en materialen uit de wateren.
	onderhoud droog	Het schonen en maaien van de droge oevers en het in stand houden van de taluds alsmede de daartoe behorende oeververdedigingswerken, voor zover dat nodig is om te voorkomen dat door inzakking of uitspoeling de afvoer, aanvoer of berging van water wordt gehinderd of aangelegde onderhoudsstroken of afrasteringen door inzakking worden bedreigd. Voor onderhoud aan het talud, kan het nodig zijn het ingezakte talud uit het water op te trekken. Verwijderen van begroeiing en overhangende takken.
	baggeren	Het verwijderen van baggerafzetting, indien het de aan- en afvoer van water, de waterberging, de waterkwaliteit of de gebruiksfunctie van water hindert of kan hinderen.

Hoofdstuk 3 Waterkwantiteit

3.1 Introductie

Opmeer ligt grotendeels beneden zeeniveau. Het controleren van het water is zo vanzelfsprekend dat we ons dat vaak niet realiseren. Waterkwantiteit heeft alles te maken met waterveiligheid. Teveel aan (regen)water willen we kwijt, maar dit is ook een aanvoer van schoon zoet water, nodig voor groen in de gemeente, maar ook voor de landbouw. In dit hoofdstuk wordt uitgelegd welke aspecten met waterkwantiteit te maken hebben.

3.2 Oppervlaktewater.

Kenmerkend voor het plangebied zijn de lange rechte sloten. Het grondgebied van Opmeer heeft een aantal verschillende peilgebieden. Het teveel aan water in de sloten wordt via gemalen omhoog gepompt naar de boezem. De boezem is een brede watergang. Vanuit de boezem gaat het water, via gemalen of sluizen naar het buitenwater. Via het boezemsysteem kan in droge tijden ook water het gebied worden ingepompt. De boezem is goed in het landschap te herkennen, omdat het iets hoger ligt dan de omringende polders. De boezem (de Wijzend) loopt door in de kernen Opmeer/Spanbroek. In het zuidwesten liggen de polders de Lage Hoek en de Kaag. Deze slaan direct uit op de boezem. Het overige gebied watert af op een lager peilgebied, om uiteindelijk via Medemblik te worden uitgeslagen op het IJsselmeer. Dit systeem wordt beheerd door het Hoogheemraadschap.

3.3 Waterkeringen

De primaire waterkeringen bieden direct of indirect bescherming tegen overstromingen vanuit het buitenwater van Noordzee, IJsselmeer en het Markermeer. De waterkeringen hebben primair een veiligheidsfunctie. De Westfriesedijk, aan de noordkant van Opmeer, is een primaire waterkering. De Westfriesedijk is onderdeel van het dijkringgebied Wieringen. Langs de westzijde van het grondgebied van Opmeer loopt een regionale waterkering, de Langereis. Dit is een regionale boezemwaterkering. De boezemwaterkering loopt in zuidelijke richting de Berkmeerdijk die ook als waterkering functioneert. Een afsplitsing van de Berkmeerdijk is de Nieuweweg die overgaat in de Hogeweg langs deze wegen ligt de waterkering tot in de bebouwde kom van Opmeer.
Er moet rekening gehouden worden met een vrijwaringszone langs de waterkeringen. Bij primaire waterkeringen gaat om een vrijwaringszone tot 100 meter uit de teen van de waterkering. Bij regionale keringen gaat om een vrijwaringszone tot 50 meter uit de teen. De waterkeringen worden beheerd door het Hoogheemraadschap. Wel heeft de gemeente wegen in beheer gelegen op de waterkeringen.

3.4 Hemelwater

Hemelwater, regen, sneeuw, ijzel, zorgen voor aanvoer van schoon water. De verwachting is dat door de klimaatverandering er steeds vaker korte maar hevigere buien zullen vallen, dan nu het

geval is. Tegelijkertijd zullen de periodes waarin er geen neerslag valt langer zijn, waardoor er een tekort op kan treden.

Voor stedelijke gebieden is de verandering vooral relevant omdat verwacht wordt dat steeds vaker buien met zeer hoge intensiteit zullen optreden. De afvoercapaciteit van de riolering is hier niet op ontworpen. De kans op 'water op straat', hinder, wateroverlast of schade neemt daardoor toe. Het accepteren van een bepaalde mate van hinder of overlast door bewoners lijkt hierbij onvermijdelijk.

Hinder kan gezien worden als er een korte periode, na hevige regen, water op de straat blijft staan. De riolering, of de afwatering van hemelwater kan tijdelijk de hoeveelheid niet aan. Het gaat dan slechts om een kleine laag water dat gedurende een aantal minuten op straat blijft staan. Hinder is er vooral voor langzaam verkeer.

Wateroverlast is erger dan hinder en ontstaat wanneer langdurig 'water op straat' voorkomt of wanneer bepaalde verkeersroutes niet meer begaanbaar zijn. Dit is in het verleden enkele malen opgetreden in Spanbroek.

Schade ontstaat als hemelwater bedrijven en woningen instroomt of de bereikbaarheid langdurig beperkt is.

Voor de klimaatadaptatie, de aanpak van alle gevolgen van de klimaatverandering, is een regionale team opgezet. In dit waterplan wordt daarom beperkt aandacht besteedt aan dit probleem. Bestuurlijk is inmiddels vastgelegd dat de bescherming tegen overlast niet mag afnemen. Wateroverlast en schade moeten we zoveel mogelijk voorkomen om de leefbaarheid op peil te houden. Dit vraagt om extra berging, maar ook moeten we de inrichting van de openbare ruimte aanpassen, waarbij we er rekening mee houden dat het afvloeiend hemelwater zo nodig via het oppervlak worden afgeleid naar open water.
Om problemen te voorkomen in het oppervlaktewatersysteem moet bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij er sprake is van een toename van verharding van meer dan 800 m², compensatie plaatsvinden door het creëren van extra oppervlaktewater.

3.5 Watertekort

Zoals aangegeven zullen er in de toekomst langere periodes zijn waarin er geen neerslag valt, waardoor er een tekort aan zoet water op kan treden. Bij een tekort wordt er water ingelaten vanuit de boezem. Bij een langdurig tekort kan het gebeuren dat dit ook niet kan. Het is dan ook zaak dat het water dat valt niet direct het gebied uitgepompt wordt via de riolering of oppervlaktewater.

3.6 Waterberging

Een aantal terreinen in het buitengebied van Opmeer is aangewezen voor de berging van water. Dit zijn terreinen in de Lage Hoek, de Weelpolder, de Braakpolder, de Kolk van Dussen en tussen de Langereis en de Groene Pade. De polder Kolk van Dussen is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur(EHS). Een deel van het gebied is natter gemaakt, zodat de natuur een impuls krijgt. In een ander deel van het gebied is 0,50 tot 0,70 meter afgegraven om in tijden van extreme regenval onder water te kunnen zetten.

3.7 Afkoppelen

Het is wenselijk hemelwater niet te mengen met afvalwater en naar de zuivering te brengen. Het water is immers schoon genoeg om direct op het oppervlaktewater geloosd te worden. Het zuiveren van gemengd water kost meer tijd en geld. Daarom wordt het riool gescheiden aangelegd.

3.8 Grondwater

Gemeenten hebben in het kader van de Waterwet een grondwaterzorgplicht gekregen. Deze zorgplicht is vastgelegd in het programma stedelijk water en riolering (PSWR) De gemeente is eerste aanspreekpunt voor burgers bij grondwateroverlast. De gemeente moet zorgen dat (voor zover mogelijk) het grondwater de bestemming van een gebied niet structureel belemmert.
Er wordt van grondwateroverlast gesproken als er hinder of schade in de woning, erf of tuin optreedt, als gevolg van een te hoge grondwaterstand. Om dit tegen te gaan worden woningen en straten op een bepaalde hoogte boven het oppervlaktewaterpeil aangelegd, dit is de zogenaamde drooglegging.
In het stedelijk gebied wordt (voor zover bekend) geen grondwateroverlast ervaren. Een te hoge grondwaterstand komt voor bij aanhoudende regenval, met name in de winter. Neerslag wordt voor een deel afgevoerd via riolering en oppervlaktewater en dringt voor een deel in de bodem, waar het afhankelijk van de grondsoort snel of langzaam afvloeit naar het oppervlaktewater. Om dit te versnellen wordt drainage aangelegd.
De gemeente heeft grondwatervoorzieningen (drainage en wat daar bij hoort) in beheer. In het stedelijk gebied Spanbroek ligt naar schatting 3,0 km drainage. De drainage wordt deels planmatig onderhouden. Het onderhoud zoals dat nu wordt uitgevoerd bestaat uit het incidenteel doorspuiten van drainagebuizen naar aanleiding van klachten en grondwaterproblemen. Vervanging van bestaande of aanleg van nieuwe drainage wordt zo veel mogelijk gecombineerd met andere werkzaamheden.
De gemeente heeft twee drainagegemalen in beheer. Aan de Spanbroekerweg en bij het sportpark/evenemententerrein De Weijver.
In het landelijk gebied is het hoogheemraadschap echter eerste aanspreekpunt voor burgers bij grondwateroverlast. Bij ruimtelijke plannen geeft het hoogheemraadschap een wateradvies, zorgt voor de afwatering en stemt het peilbeheer af op de gewenste grondwaterstand.

Voor een deel wordt grondwater door de beplanting onttrokken. Dit laatste kan er voor zorgen dat in droge tijden een te lage grondwaterstand ontstaat. Bij (extreem) langdurige droogte kan dit problemen geven voor funderingen, bodemdaling en ongelijkmatige zetting door verschillende grondsoorten in de ondergrond. Omdat het oppervlaktewaterpeil op dit moment nog goed te beheersen is, is het risico verwaarloosbaar. Voor de regio wordt aanbevolen grondwaterpeil te monitoren, met name in de gebieden met hoog risico. In gemeente Opmeer speelt dit niet.

Wateroverlast Spanbroek 2007

Hoofdstuk 4 Waterkwaliteit

De kwaliteit van het water mag geen gevaar vormen voor de gezondheid van de gebruikers. De gebruikers zijn zowel de flora en fauna, recreanten als landbouwers die hun gewassen bevloeien. Met de overdracht van het stedelijk water aan het Hoogheemraadschap is de gemeentelijke zorgtaak beperkt. De gemeente heeft een raakvlak met de lozing op oppervlaktewater uit de riolering. Dit is nader uitgewerkt in het PSWR.

Hoofdstuk 5 Samenwerking WF7 in de (afval)waterketen

Met het Bestuursakkoord Water 2011 is het doel neergezet om op landelijke schaal verbetering te realiseren op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid in de (afval)waterketen. In 2014 is een convenant gesloten tussen de 7 West-Friese gemeenten, het Hoogheemraadschap en PWN, waar is vastgelegd dat de partijen beogen in navolging hierop te komen tot nadere samenwerking op het gebied van de (afval)waterketen.
De looptijd van het Bestuursakkoord Water is verstreken, en met name de financiële doelen zijn behaald, terwijl op gebied van kwaliteit en kwetsbaarheid stappen gemaakt zijn. Het voordeel van de samenwerking wordt gezien en in 2020 is besloten twee nieuwe samenwerkingsovereenkomsten aan te gaan.
De eerste voor het hele gebied van het Hoogheemraadschap, hierbij zijn de volgende thema's benoemd:

a. Het Bestuursakkoord Water,

De werking is afgelopen, maar de doelen van het akkoord, de 3K's: kosten besparen, de kwaliteit van het beheer verhogen en de personele kwetsbaarheid verminderen, blijven de aandacht vragen.

b. Aanvulling op het Bestuursakkoord Water.

In 2018 is er een aanvulling op het Bestuursakkoord Water getekend, waarin aandacht gevraagd wordt voor het implementeren van de Omgevingswet, en bruikbare en toegankelijke data en voor cybersecurity. Dit zijn onderwerpen die de waterketen direct raken.

c. Waterkwaliteit.

De aandacht voor het effect van medicijnresten, organische microverontreinigingen, microplastics en antibiotica resistente bacteriën op de waterkwaliteit krijgt meer aandacht.

d. Circulaire economie

De waterketen biedt volop kansen om bij te dragen aan de circulaire economie door het terugwinnen van grondstoffen en energie en het hergebruik van gezuiverd afvalwater.

e. Energietransitie

De overstap op andere energiebronnen zal leiden tot ingrepen in de openbare ruimte. Van belang is dat we werkzaamheden slim combineren. Ook de invloed van warmtenetten op de temperatuur in het drinkwaternet verdient volop aandacht.

f. Ruimtelijke adaptatie

In september 2017 is het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie 2018 verschenen waarin de ambitie is vastgelegd om uiterlijk in 2050 een klimaatadaptieve en waterrobuuste inrichting van Nederland te realiseren. In het Deltaplan 2019 wordt ook aandacht gevraagd voor de problematiek rond bodemdaling. Thema's als wateroverlast bij extreme neerslag, droogte, bodemdaling en de kwetsbaarheid van de waterketeninfrastructuur bij overstromingen raken direct aan de waterketen.

g. Omgevingswet

In 2024 treedt de Omgevingswet in werking. We zullen er voor moeten zorgen dat de maatschappelijke doelen van het stedelijk waterbeheer en de bescherming van de zoetwatervoorraden voor de drinkwatervoorziening een plek krijgen in de Omgevingsvisies en waterbeleidsplannen.

De tweede is specifiek voor de regio Westfriesland. In deze overeenkomst staan de zaken die in Westfriesland nader uitgewerkt worden. Deze punten raken met name de afvalwaterketen en zijn opgenomen in het PSWR en worden daarom hier niet herhaald.

Hoofdstuk 6 Ruimtelijke adaptatie en klimaatbestendigheid

Het klimaat verandert, de verwachting is dat er jaarlijks ongeveer evenveel neerslag zal blijven vallen, maar dat dit in kortere periodes met grotere intensiteiten zal vallen terwijl er langere periodes geen regen zal zijn. Bij een tekort aan water wordt nu water uit het IJsselmeer ingelaten. Gezien de verwachte beperkte neerslag en verwachting dat de Rijn minder smeltwater aan zal voeren is dit in de toekomst wellicht niet mogelijk. Daarom moet er meer ruimte voor water gereserveerd worden.
Het landelijk Deltaplan voor de ruimtelijke adaptatie en klimaatbestendigheid, ook bekend als klimaatadaptatie schrijft voor dat dit probleem regionaal opgepakt moet worden. Hierbij wordt iedere 6 jaar een cyclus doorlopen bestaande uit 7 ambities:
-Stresstest, een onderzoek naar de kwetsbaarheden in de gemeente;
-risicodialoog en strategie, overleg met belanghebbenden over acceptabel risico en uitgangspunten om te komen tot dit acceptabele risico;
-stimuleren en faciliteren, het antwoord op de klimaatproblematiek kan niet alleen in openbaar gebied gevonden worden. De inwoners moeten hun steentje bijdragen, dit wordt gestimuleerd door reclamecampagnes en eventueel subsidies;
-uitvoeringsagenda, wat gaan we doen en waarom; deze beperkt zich op dit moment vooral tot onderzoeken. Dit vooral omdat klimaatadaptatie veel aspecten kent, maar ook omdat niet zeker is dat “het probleem” ook hier voorkomt en “de oplossing” veel geld kost. Het aspect wateroverlast door hevige regen als voorbeeld. Het regenwaterriool wordt nu zo ontworpen dat er bij 30 mm in een uur geen water op straat staat. Dat kun je groter maken, maar hoeveel? In Münster, Duitsland is iets meer dan 200 mm gevallen, 7 keer zoveel. Natuurlijk kunnen we riolen aanleggen die 7 keer zo groot zijn, maar dat betekent ook dat de rioolheffing waarschijnlijk 7 keer zo hoog wordt, voor iets dat al één keer gebeurt is in Europa. Daarom is de strategie vastgesteld, bij 70 mm neerslag in een uur mag er water op straat staan, maar niet in huizen of winkels komen. Dit wordt bereikt door een combinatie van riolering, oppervlaktewater en alternatieve berging.
-meekoppelkansen benutten, werk met werk maken, de buitenruimte klimaatbestendig inrichten vraagt tijd en geld. Het is de bedoeling dat Nederland in 2050 klimaat-robuust is ingericht;
-handelen bij calamiteiten
-reguleren en borgen, er komen voorschriften voor nieuwbouw, maar ook genomen maatregelen in bestaand gebied moeten geborgd worden.

Hoofdstuk 7 Waterrecreatie en waterbeleving

7.1 Introductie

Dit plan legt niet het beleid voor waterrecreatie en -beleving vast. Het behandelt alleen de beheeraspecten ervan. Beleid voor recreatie wordt opgesteld in overleg met het recreatieschap Westfriesland.

7.2 zicht op open water

In het verleden werden veel oevers beplant om te voorkomen dat kinderen te water raken. Ook vraagt een oever met beplanting minder beheer dan gras. Een nadeel is dat het water uit zicht verdwijnt en niet beleefd wordt. Daarom wordt veel beplanting vervangen door gazon, zodat het water zichtbaar is en beleefd kan worden.

7.3 Aanlegsteigers en haven Spanbroek

Vroeger ging bijna alle transport over water. Met de komst van spoorlijnen en wegen is het gebruik van het water als transportmiddel verdwenen. Bij de ruilverkavelingen is met recreatief gebruik van het water beperkt rekening gehouden. In 2019 zijn er passantensteigers aan de Wijzend aangelegd en is iets zuidelijker een te-waterlaat plaats aangelegd. Hierbij zijn ook doorgangsplaatsen voor campers aangelegd. Op het naastgelegen terrein is een natuurijsbaan aangelegd. Met name van de haven en camperplaatsen wordt veel gebruik gemaakt. Er wordt gevraagd om uitbreiding en meer voorzieningen. Een visie op verdere ontwikkeling is wenselijk.

7.4 vaarroutes

De haven en aanlegsteigers liggen aan het einde van de vaarroute op het boezemwater. De vaarroute heeft in de hoofdroute een doorvaarthoogte van 2,60 m, of bruggen kunnen open. De bruggen over het aansluitende noordelijk deel van de Langereis hebben een doorvaarthoogte van 1,90 meter.

7.5 kanoroutes

Rond de Gouw zijn voorzieningen aangelegd om te kanoën. Het gaat met name om kanotewaterlaatplaatsen. Een aandachtspunt in de route zijn ondiepten veroorzaakt door loopzand in de ondergrond.

Hoofdstuk 8 Onderhoud oeverbescherming

De gemeente heeft ongeveer 25 km oever in beheer. Hiervan is ongeveer 15 km natuurlijk of natuurvriendelijk. Ca. 10 km van de oevers heeft een hardhouten, kunststof, beton of glasvezelversterkte beschoeiing. Deze heeft een eindige levensduur. Plaatselijk staat er een houten of stalen damwand en enkele stukken worden beschermd met perkoenpalen. Op basis van het vorige beheerplan is momenteel €20.000 opgenomen in de begroting. Een groot deel van de beschoeiing die aangepakt moest worden kon omgevormd worden tot natuurlijke oever. Bij een groot deel van de beschoeiing die het einde van zijn levensduur begint te bereiken kan dat echter niet, en zal de beschoeiing vervangen moeten worden. Op grond van de voorschriften BBV moet deze vervanging als het om meer dan € 15.000 gaat gezien worden als een investering en meerjarig worden afgeschreven.

Door de overname van de wegen komt er ca. 51 km oever bij, waarvan ongeveer 10% van een oeververdediging is voorzien. Het Hoogheemraadschap gaat uit van natuurlijk oevers, en het plaatsen van oeververdediging wordt gezien als een tijdelijke oplossing, die wordt aangebracht op het moment dat de oever zelf onvoldoende stabiel is. De gemeente neemt deze werkwijze over en heeft hiervoor bijna €7.000 budget gereserveerd. In 2023 zal de aanwezige oeverbescherming in het buitengebied in kaart gebracht worden.

Op dit moment is dus €27.000 opgenomen voor onderhoud en vervanging van oeverbescherming. Op basis van de laatste inspectie moet bepaald worden of dat voldoende is voor de komende jaren. In 2022 zijn binnen de bebouwde kom de inspecties uitgevoerd. De gegevens van de oeverbescherming en toestand worden opgeslagen in het beheersysteem BRutis.

Voor de toestand wordt uitgegaan van 4 klassen:

Beoordeling	Toestand	Actie
1	Goed	Geen
2	Matig	Binnen 6 tot 10 jaar
3	Slecht	Binnen 3 tot 5 jaar
4	Zeer slecht	Binnen 2 jaar

Uit de inspectie blijkt dat de beschoeiingen ouder worden, er is ongeveer 2 km zeer slecht en 2 km slecht, een deel hiervan kan omgevormd worden tot natuurvriendelijke oever:

locatie	Maatregel	Lengte/soort	vervangen	Omvormen
Zeer slecht:				
Schoolstraat	Omvormen	183 m		€ 4.575
De Weijver	Omvormen	235 m		€ 5.875
De Weijver	Omvormen	116 m		€ 2.900
Radboudstraat	omvormen	155 m		€ 3.875

De Veken	Omvormen	272 m		€ 6.800
Meibloem	Omvormen	416 m		€10.400
Planetenlaan	Omvormen	256 m		€ 6.400
Sleutelbloem	Omvormen	228 m		€ 5.700
Totaal zeer slecht		1861 m		**€ 46.525**
Slecht:				
Vekenweg	Vervangen	73 m	€ 58.400	
De Dars	Omvormen	109 m		€ 2.725
Koningspade	Omvormen	182 m		€ 4.550
Aurora	Vervangen	603 m	€ 90.000	
Koekoeksbloem	Vervangen	149 m	€ 4.500	
Sleutelbloem	Omvormen	285 m		€ 7.125
Spanbroekerweg	Vervangen	857 m	€ 27.000	
Spanbroekerweg	vervangen	82 m	€ 12.000	
Totaal slecht		2340 m	**€ 191.900**	**€ 14.400**
Totaal voor 5 jaar	afgerond		**€ 192.000**	**€ 60.000**

Het in de begroting beschikbare budget voor onderhoud en omvorming volstaat dus.
De investering voor de vervanging van de beschoeiingen wordt afgeschreven in 20 jaar. Er van uitgaande dat er een gemiddelde investering van € 40.000 per jaar gedaan wordt moet er rekening gehouden worden met € 2.000 afschrijvingslasten per jaar vanaf 2025.

Hoofdstuk 9 Onderhoud walkanten

Het onderhoud van de walkanten valt in de begroting onder groenbeheer. Omdat de wijze van het beheer afhankelijk is van de situatie bij het water wordt er hier kort bij stilgestaan.
In het verleden zijn veel walkanten beplant met heesters. Het water was hierdoor minder zichtbaar. Tegenwoordig willen we het water juist meer beleven en worden beplantingsvakken omgevormd naar gazon. Onderhoud wordt gedaan met inachtneming van de Wet Natuurbescherming. Zo zijn er gedragscodes opgesteld voor bestendig beheer en wordt bij ruimtelijke ontwikkelingen onderzoek gedaan naar aanwezige soorten.

9.1 Onderhoud van de walkanten

In het centrum wordt intensief onderhoud gepleegd en gemaaid gras afgevoerd.
Bij een harde oeverlijn wordt tot de oever gemaaid, bij een natuurvriendelijke oever wordt de laatste meter ruig gelaten.
Als een heestervak omgevormd wordt naar gazon vraagt dit om ander onderhoud.

9.2 Omvorming naar natuurvriendelijke oever

Zoals aangegeven vraagt een natuurvriendelijke oever meer ruimte dan een harde oeverlijn.
Iedere natuurvriendelijke oever is maatwerk. Bepaalde doelen vereisen een specifieke inrichting.
Als de in hoofdstuk 11 genoemde omvormingen zijn uitgevoerd zijn er geen omvormingen meer mogelijk.
In bijlage 1 zijn de richtlijnen van het Hoogheemraadschap voor de inrichting van natuurvriendelijke oevers opgenomen

Hoofdstuk 10 Baggerplan

Sloten worden langzaam ondieper door waterplanten, bladeren en andere rommel die er in waait of spoelt. Het mengsel vormt een laag bagger boven de vaste bodem van de sloot. Als de bagger niet af en toe verwijderd wordt komt de afstroming in gevaar. Ook wordt het voor vissen moeilijk in het water te leven als er teveel bagger is. De bagger is dik water en verplaatst zich in het water. Daarom moet in een gebied in een keer alle bagger verwijderd worden. De eisen voor de waterdiepte zijn vastgelegd in de legger voor oppervlaktewaterlichamen, bergingsgebieden en kunstwerken (legger wateren) van het Hoogheemraadschap. Bij de diepte hoort een bepaalde breedte. Bij natuurvriendelijke inrichting is de breedte vaak meer dan is vastgelegd in de legger. De diepte mag dan minder zijn. Uitgangspunt is dat een maal per tien jaar baggeren voldoende is.

Het Hoogheemraadschap is verantwoordelijk voor de waterkwaliteit en waterkwantiteit. De onderhoudsplicht van de primaire wateren ligt bij het Hoogheemraadschap. Met de overdracht van het stedelijk water per 1 januari 2023 heeft de gemeente geen primair water meer in beheer. De gemeente heeft nog wel een aantal sloten met een secundaire functie in beheer. Voor het baggeren hiervan is in de begroting €18.000 opgenomen, die onttrokken wordt aan de reserve baggeren. Er wordt niet meer gedoteerd aan de reserve. Omdat een heel gebied in een keer gebaggerd moet worden zal aangesloten worden bij de cyclus van het Hoogheemraadschap.

Door de overdracht van de wegen heeft de gemeente ook het eigendom en de onderhoudsplicht van de naast de wegen gelegen bermsloten gekregen. Bij deze sloten is de erfgrens in het hart van de sloot gelegd en zijn de aanliggende eigenaren, waaronder de gemeente, verantwoordelijk voor het onderhoud. Over het algemeen zal de andere eigenaar zorgen voor het baggerwerk, het betreft hier meestal agrarische percelen waarop de bagger kan worden uitgespreid. De gemeente draagt bij in de kosten. De kosten voor het onderhoud van deze sloten zijn in de businesscase overdracht wegen geraamd op € 37.000, dit bedrag is opgenomen in de begroting.

In 2023 worden de sloten die in beheer zijn gebleven en de sloten langs de wegen in het buitengebied in kaart gebracht en in het beheersysteem opgenomen. Op basis hiervan worden de kosten opnieuw geraamd. Deze raming wordt gebruikt bij het opstellen van de begroting 2025.

Voor de uitvoer van het baggerplan is er nog een reserve waar per 1-1-2024 nog € 129.000 in zit. Jaarlijks wordt € 18.000 onttrokken.

Waterplanten drijfvuil in de Wijzend.

Hoofdstuk 11 Overig onderhoud

11.1 Fonteinpompen

In de vijver bij de Koekoeksbloem en bij het gemeentehuis staat een fontein.
De pomp draagt door de inbreng van zuurstof bij aan de waterkwaliteit. De fontein aan de Koekoeksbloem geeft door de achtergrondruis een vermindering van de overlast van verkeerslawaai vanaf de N241.
De fontein bij het gemeentehuis krijgt stroom vanuit het gemeentehuis, de fontein bij de Koekoeksbloem heeft een eigen voeding. De kosten van onderhoud worden gedekt uit de post onderhoud riolering in de begroting.

11.2 Belastingen

De gemeente ontvangt een aanslag voor waterschapslasten voor de wateren in gemeentelijke eigendom. Overwogen wordt alle waterschapslasten samen te voegen op een post in de begroting.

11.3 Schouw

Sloten hebben naast het bovenvermelde grootonderhoud ook dagelijks onderhoud nodig. Hieronder valt de jaarlijkse schouw, waarbij een overschot aan plantengroei uit de watergang gehaald wordt zodat de doorstroming op peil blijft. Dit wordt uitgevoerd door de afdeling realisatie en beheer. Een deel van het bedrag in de begroting is bedoeld om knelpunten in de schouw op te laten heffen door derden.

11.4 Drijfvuil

In principe verwijderd het Hoogheemraadschap het drijfvuil uit de sloten. Voor een deel kan dit gestort worden op de gemeentewerf. De gemeente heeft bermsloten in beheer waar drijfvuil uit kan komen. Een deel van de opgenomen post is voor de afvoer van drijfvuil vanaf de gemeentewerf door derden.

11.5 Duikers

In het watersysteem zijn ook de nodige duikers aangebracht. Doordat de duikers smaller zijn dan de sloot, blijft rommel soms in de duiker steken. De duikers moeten daarom af en toe doorgespoten worden. Voor een deel gebeurd dit in combinatie met baggeren, soms moet dit apart gebeuren. Voor dit laatste is geld opgenomen in de begroting.

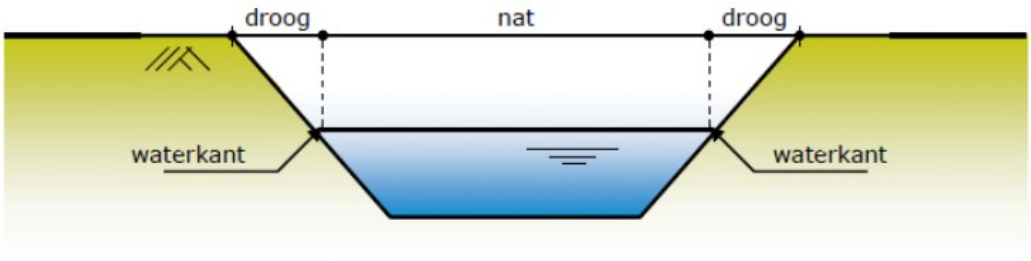
Hoofdstuk 12 Overdracht stedelijk water

Het beheer van het stedelijk water is per 1 januari 2023 overgedragen van de gemeente aan het Hoogheemraadschap. Door het onderhoud van het oppervlaktewater zoveel mogelijk in één hand te hebben, kan het onderhoud tegen de laagste maatschappelijke kosten uitgevoerd worden.
Het Hoogheemraadschap heeft alleen het beheer overgenomen, niet het eigendom. De afspraken over wat en wel en wat niet zijn hierna opgenomen.

Overgedragen is:

Nat Onderhoud

HHNK neemt het onderhoud van het secundaire en tertiaire stedelijk water van kant tot kant over. Het hoogheemraadschap onderhoudt namelijk het natte profiel vanaf de waterlijn en niet de (droge) oevers. Dat betekent dat HHNK het gewone onderhoud, "nat" zoals genoemd in onderstaand schema en het buitengewoon onderhoud overneemt.

buitengewoon onderhoud		Instandhouding van wateren overeenkomstig het in de legger bepaalde omtrent richting, vorm, afmeting en constructie.
Gewoon onderhoud	onderhoud nat	Het schonen en maaien van het natte profiel van het oppervlaktewaterlichaam tot de waterkant, door het verwijderen van begroeiingen en materialen uit de wateren.
	onderhoud droog	Het schonen en maaien van de droge oevers en het in stand houden van de taluds alsmede de daartoe behorende oeververdedigingswerken, voor zover dat nodig is om te voorkomen dat door inzakking of uitspoeling de afvoer, aanvoer of berging van water wordt gehinderd of aangelegde onderhoudsstroken of afrasteringen door inzakking worden bedreigd. Voor onderhoud aan het talud, kan het nodig zijn het ingezakte talud uit het water op te trekken. Verwijderen van begroeiing en overhangende takken.
	baggeren	Het verwijderen van baggerafzetting, indien het de aan- en afvoer van water, de waterberging, de waterkwaliteit of de gebruiksfunctie van water hindert of kan hinderen.

Vanuit de functionele taakopvatting neemt HHNK een groot deel over van het onderhoud dat de gemeente doet. Over extra onderhoudstaken buiten de verplichtingen van de legger (bijvoorbeeld het verwijderen van drijfvuil) zijn afspraken gemaakt als HHNK dat voor de gemeente in de onderhoudswerkgang kan meenemen.

Kunstwerken
Peilregulerende- en waterkerende kunstwerken in stedelijke gebieden worden ook in beheer genomen door HHNK, inclusief bediening en onderhoud. Ook worden kunstwerken overgedragen die een watercirculerende functie hebben. (deze had HHNK al in beheer, dus hier verandert niets)

Ontvangstplicht
Overeenkomstig de Keur heeft de naastgelegen eigenaar ontvangstplicht voor maaisel en bagger. Alleen is dat in de openbare ruimte niet gewenst. Maaisel wordt daarom door HHNK afgevoerd, de verwerkingskosten op de stortlocatie zijn voor rekening van de gemeente. Bagger wordt afgevoerd naar het baggerdepot in de gemeente. De huur van dit depot komt te vervallen.
Kadavers van vis kan HHNK naar de gemeentewerf afvoeren.

Niet overgenomen is:
Eigendom en zakelijk recht
Voor het onderhouden van de waterlopen is het niet nodig dat we de wateren zelf in eigendom zijn bij HHNK. Dit geeft de gemeente de mogelijkheid de loop van watergangen te wijzigen zonder grondtransacties.

Droog Onderhoud
De gemeente blijft onderhoud voor het handhaven van de ruimtelijke kwaliteit doen. Het incidenteel onderhoud wordt uitgevoerd in verband met andere belangen en is daarom voor de gemeente. Het betreft bijvoorbeeld het opruimen van kadavers en drijfvuil buiten de reguliere onderhoudsrondes van HHNK om.
HHNK neemt het onderhoud van beschoeiingen niet over. Die staan er namelijk voor om de oever te beschermen tegen inzakken en afkalven.

Kunstwerken
Niet peilregulerende kunstwerken, zoals duikers en bruggen, worden niet overgedragen. Deze zijn een onderdeel van de (uit)weg ,fiets –of wandelpad. Steigers en andere werken in/boven het oppervlaktewater worden ook niet overgedragen.

Hoofdstuk 13 Financiën

Om alle plannen te kunnen realiseren is geld nodig. Met name de ruimtelijke adaptie, klimaatbestendigheid en recreatie zal om de nodige investeringen vragen. De financiering van deze investeringen valt buiten de doelstelling van dit plan.

De (afval)waterketen heeft zijn eigen financiering. De gemeentelijke kosten voor de inzameling en afvoer van afvalwater en hemelwater wordt gedekt door de rioolheffing.
De hoogte van de rioolheffing wordt bepaald op grond van het gemeentelijk rioleringsplan (PSWR).

In de begroting is het onderhoud van de sloten opgenomen in product 240, Sloten.
In hoofdstuk 6.240.00 zijn voor 2023 de volgende posten opgenomen:

-438000 stroomkosten voor de fonteinpompen.	€ 1.900,--
-421000 belastingen	€ 4.000,--
-438010 diverse onderhoud	€ 27.600,--

Met ingang van 2025 komen hier afschrijvingslasten bij.

In hoofdstuk 6.240.01 Beschoeiingen/walkanten is het volgende opgenomen

-438010 --onderhoud beschoeiingen	€ 27.000,--

In hoofdstuk 6.240.06 is het baggeren opgenomen

-438010 baggeren	€ 55.000,--

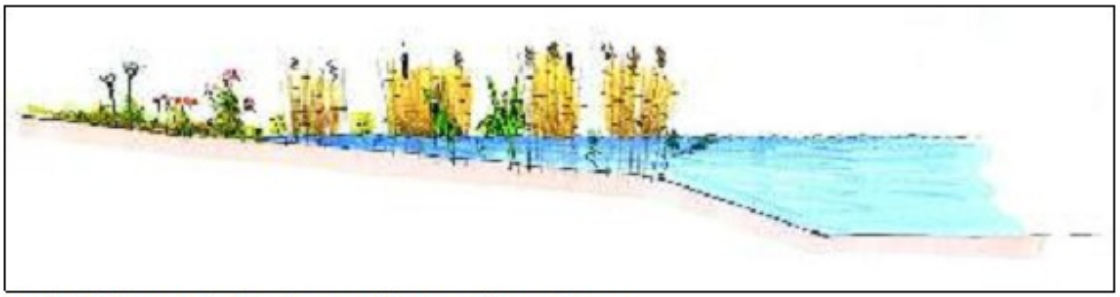

Bijlage 1 Ecologische principeprofielen

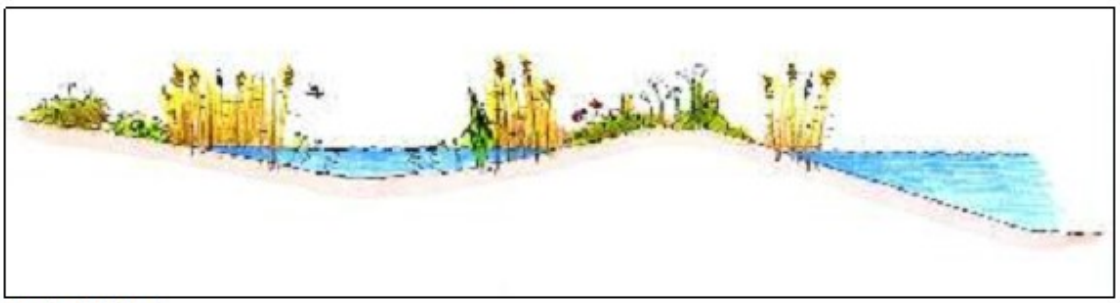
Bijlage 1
Ecologische principeprofielen

Profiel 1 Plasberm lijnvormige wateren

Profiel 2 Flauwe hellende oever lijnvormige wateren

Profiel 3 Poel

Bron: Inrichtings- en onderhoudsplannen van de Schermerboezem en –van de VRNK-boezem, Grontmij Advies & Techniek bv Vestiging Noord-Holland, Alkmaar, november 2002 resp. mei 2004.

Hierna volgen richtlijnen die door het Hoogheemraadschap gebruikt worden bij de advisering over inrichting van wateren en oevers in stedelijke gebieden, zowel bij plannen van derden als eigen plannen. Deze richtlijnen zijn niet altijd verplicht om aan te voldoen voor bijvoorbeeld een keurontheffing, maar zijn algemene richtlijnen uit kennis en ervaring vergaard. Door toepassing van deze richtlijnen wordt de kans op ecologisch succes vergroot. Dit komt ten gunste van de

waterkwaliteit en vergroot de leefbaarheid van het gebied voor flora en fauna. Tevens draagt een natuurvriendelijke inrichting bij aan de belevingswaarde voor omwonenden of voorbijgangers. De richtlijnen zijn aangevuld met uitleg van enkele begrippen en de lokale situatie.

Natuurvriendelijke oevers

Deze oevers vormen een overgangszone tussen droog en nat. Hoe geleidelijker die overgang, hoe meer soorten zich er kunnen vestigen. Anderzijds kan de natuurlijke overgang tussen water en land plotseling zijn. Bijvoorbeeld een steile wand, ontstaan door afslag van de oever. Hiervan kunnen diverse diersoorten (bijvoorbeeld de ijsvogel) gebruik maken. Een dergelijke oever heeft dus ook waarde. Er is geen standaard vorm te benoemen voor een natuurvriendelijke oever. Het is afhankelijk van de functie van het gebied, de beschikbare ruimte en de grondsoort. Voor principeprofielen, zie bijlage 1.

Bereikbaarheid voor varend onderhoud:

Waterbreedte van een watergang, exclusief natuurvriendelijke oevers, is minimaal 6 meter bij een minimale aanlegdiepte van 1 meter.

Bereikbaarheid voor rijdend onderhoud

Langs een natuurvriendelijke oever dient een onderhoudspad van minimaal 5 meter breed aanwezig te zijn. Eens in de ongeveer 10 jaar dienen de oevers uitgekrabd te worden. (De kosten hiervan zijn inbegrepen in de gemeentelijke apparaatkosten.)
Daarbij wordt de opgehoopte strooisellaag verwijderd. Hiervoor dient de oever vanaf het land bereikbaar te zijn. Een onderhoudspad is niet noodzakelijk als het water breder is dan 6 meter (en genoeg diepte heeft). Bij deze breedte kan het uitkrabben van de oever worden uitgevoerd vanaf het water (ponton met kraantje). Als de bodem van de natuurvriendelijke oever sterk genoeg is (en de oever voldoende breed) zou het beheer eventueel ook vanaf de oever zelf kunnen worden uitgevoerd.

Ontwerp ideale waterloop:

De breedte van de bodem is minimaal 6 meter, waterdiepte is minimaal 1,2 meter.
Taluds zijn 1:3 of flauwer tot 1:10.
(Let op: verdieping kan nadelige gevolgen hebben, bijvoorbeeld door het doorsnijden van afsluitende lagen, piping, (water dat door een kade of dijk stroomt waarbij gronddeeltjes meegevoerd worden zodat een tunnel ontstaat wat tot verzakkingen kan leiden) kwel, (grondwater dat onder druk aan de oppervlakte uit de bodem komt) opbarsten, (bezwijken van de

grond, door wateroverdruk). Tevens bestaat het gevaar van instorten van de oever als die bestaat uit zwak materiaal als veen of fijn zand.) In Opmeer is plaatselijk fijn zand aanwezig, dat onder water wegloopt, zodat hier met de diepte rekening gehouden moet worden.

Visoverwinteringplaatsen:
Diepe delen in de waterloop aanbrengen en handhaven, bij voorkeur op kruisingen van waterlopen. Deze plaatsten dienen minimaal 1,5 meter diep te zijn.

Plasbermen:
Variërende diepte van 0,2 meter waterdiepte tot maximaal 0,5 meter waterdiepte.
Het ondiepste deel aan de landkant.

Drasbermen:
Deze berm ligt rond het waterpeil of maximaal 0,1 meter boven water. Hier kan vochtig bloemrijk grasland/hooiland ontwikkeld worden. Dit is meer een landbiotoop. Voor de waterkwaliteit voegt een drasberm weinig toe. Een ander aandachtspunt bij een drasberm is dat de waterberging niet of in mindere mate toeneemt. Dit is afhankelijk van de hoogte van de drasberm en het peilbeheer ter plaatse. Als de waterberging afneemt door een dergelijke inrichting, dient dit gecompenseerd te worden.

Oeverbescherming:
Riet met een minimale breedte van 2 meter, waarvan minimaal 0,5 meter uit waterriet bestaat, heeft al een oeverbeschermende werking (uiteraard afhankelijk van het gebruik en afmetingen van het aangrenzende water). Het kan noodzakelijk zijn om een tijdelijke, lichte oeververdediging aan te leggen, voor 2 tot 3 jaar, tot de oeverplanten zich voldoende hebben ontwikkeld. Dit is afhankelijk van de bodemgesteldheid. Een lichte oeverbescherming is bijvoorbeeld een wiepenconstructie, die enkele jaren mee gaat.
Land- en Waterriet:
Er kan onderscheid gemaakt worden tussen landriet en waterriet. Landriet is riet dat op het droge talud staat en waterriet staat in het water. De laatste geeft de daadwerkelijke golfdempende werking. Waterriet kan niet groeien zonder de aanwezigheid van landriet.

Natuurwaarde:
Hou voor de minimale maat een breedte van een meter aan. Afhankelijk van de functie van de natuurinrichting kan gekozen worden voor een bredere oever. Oevers van 4 tot 8 meter hebben de grootste natuurwaarde (aantal soorten). Indien oevers meer dan 10 meter breed worden, zal het aantal (planten)soorten relatief weinig toenemen ten opzichte van

oevers tussen de 4 en 8 meter. Het kan dan om andere doelen gaan, bijvoorbeeld het inrichten van ecologische verbindingszones. Of eisen die bepaalde water- en moerasvogels en zoogdieren aan hun omgeving stellen. (Uit het CUR-handboek Natuurvriendelijke oevers, deel Water- en oeverplanten.)

Onderhoud

Een brede, natuurvriendelijke oever is minder kwetsbaar dan een smalle oever en levert meer biodiversiteit op. Het onderhoud van een oever breder dan 2 meter is echter kostbaarder. Een oever van maximaal 2 meter kan worden gemaaid met de maaiboot. Een oever breder dan 2 meter moet worden gemaaid met een amfibievoertuig of vanaf de kant met een kraan (met een kraan maximaal 10 meter bereik). Eventueel kan het onderhoud ook plaats vinden met een kraan op ponton vanaf het water. Het water moet dan wel breder zijn dan 6 meter (en voldoende diepte hebben). Een amfibievoertuig heeft meer onderhoud nodig dan een maaiboot en is daarom kostbaarder. Er moet een afweging worden gemaakt of de voordelen van een brede, natuurvriendelijke oever opwegen tegen de extra kosten van het onderhoud.

Ontwerp

Bij het plannen van natuur in stedelijk gebied dient rekening gehouden te worden met de belevingswaarde voor mensen van hun stedelijke omgeving. Uiteraard is dit maatwerk. Aan particuliere oevers worden in principe geen natuurvriendelijke oevers door de overheid aangelegd.
Geen stagnant, geïsoleerd ondiep water (< 0,5 meter diep) binnen een afstand van 200 meter van woongebieden. Dit om muggenoverlast te voorkomen. Indien hier niet aan kan worden voldaan, dan dient het ondiepe water in contact te staan met dieper water, waardoor vissen en andere muggenlarven-etende fauna er ook kunnen komen.

Toelichting bijlage 1 Principeprofielen:

Van boven naar beneden neemt de
natuurvriendelijke oever steeds meer ruimte in. Hierbij moet gedacht worden aan een talud van maximaal (niet steiler dan) 1:3 en bij de poel een waterdiepte van minimaal 0,5 meter. Bij het ontwerp dient rekening gehouden te worden met de bereikbaarheid voor onderhoudsmachines.

